

ליקוטי ופסקי הלכות

"חוקי חיים"

ותלמוד
"חוקי חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

עירב

שבת

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר אנשים כדי שיגיע הלכות אלו לבתי בני ישראל, לתועלת הציבור, וכך יש לכם יד בהפצת תורה ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

ככה תורמים היום.

[לתרומות](#)

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"תקופת התוספת"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שבונת מנחת יצחק פניה"ק ירושלם תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

251

פרשת שמות תשפ"ב

דיני ערב שבת קודש

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

דיני סעודה ואכילה בערב שבת

קביעת סעודה שאינה רגילה

- א. אסור לקבוע בערב שבת ובערב יו"ט סעודה ומשתה שאינו רגיל בה בימות החול אפילו בבוקר, מפני כבוד שבת ויו"ט (ש"ע סי' רמ"ט ס"ב), ונאמר בו ג' טעמים.
- ב. שיהיה תאב לסעודת שבת. טעם אחד כדי שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול (ש"ע שם) וכיון שהיא סעודה שאינו רגיל בו אף כשאוכל בבוקר קיים חשש (מ"ב סק"א).
- ג. לא יתעסקו בצרכי הסעודה. ועוד טעם נאמר, שמתוך טרדת הסעודה שאינו רגיל בה לא יתעסקו בצרכי שבת (מג"א בשם ר"ת, מ"ב סק"י), ונפ"מ בין הטעמים באופן שיש משהו אחר שיתעסק בצרכי השבת, שלטעם זה יהיה מותר לעשות סעודה שאינו רגיל בו, ולטעם ראשון עדיין יהיה אסור (תוספת שבת סק"ג, כף החיים סק"א).
- ד. זלוזל שבת. עוד טעם נאמר מפני שמזלזל בזה בכבוד שבת שעושה ערב שבת שוה בזה לימי השבת בסעודה גדולה שאינו רגיל בה (פמ"ג, ביאה"ל ד"ה מפני כבוד).

סעודת מצוה בזמנו

- ה. סעודת מצוה שזמנו הוא בערב שבת מותר לעשותה, ומ"מ לכתחילה יקיימה בשחרית מפני כבוד השבת (ש"ע שם, מ"ב סק"ג) דהיינו עד חצות (מ"ב סק"ג, מ"ב סי' תרצ"ה סק"י), או עכ"פ עד שעה תשיעית (ש"ת מהר"ל סי' נ"ו), ובדיעבד אפשר לעשותה גם אחר שעה תשיעית (ש"ע הציון סק"ז).
- ו. ברית. לכן סעודת ברית אף אם המילה שלא בזמנה, כל שנעשה הברית ביום ששי, מותר לקיים סעודת הברית בערב שבת (רמ"א, מ"ב סק"ג).
- ז. פדיון הבן. כך פדיון הבן אף אם נעשה אחר זמנה, כל שנעשה הפדיון עצמו בערב שבת, מותר לקיים הסעודה בערב שבת.
- ח. סיום. גם סעודה שעושין לסיום מסכת או לסדר משניות וגמרו בו ביום, מותר לערוך הסעודה בערב שבת (ביאה"ל ד"ה או פדיון, חוט שני ח"א פ"ו סק"א).
- ט. סעודת אירוסין. פעם עשו אירוסין דהיינו קנין קידושין עם הטבעת זמן מה לפני הנישואין ועשו סעודה לכבוד האירוסין, וכשעשו עצם הקידושין ביום ששי היה מותר גם לעשות סעודת אירוסין ביום ששי שנקרא סעודת מצוה בזמנו (ש"ע שם, מ"ב סק"ט).
- י. סעודת תנאים. בזמנינו שאין עושין קנין אירוסין אלא תחת החופה, ומה שאנו קוראים אירוסין אינה אלא סעודה בגמר שידוכין, 'וארט', 'לחיים' או 'תנאים', אין לעשות סעודה בפת בערב שבת כי היא אינה סעודת מצוה ואינה רגילה (פמ"ג סי' תמ"ד), אבל בלי קביעת סעודה כגון מזונות ומיני מעדנים מותר לעשותו כשנגמר השידוך בערב שבת (מ"ב שם).
- יא. סעודת נישואין. כשהנישואין מתבצעים בערב שבת מותר גם לערוך את סעודת נישואין בערב שבת כי הוא סעודת מצוה (מ"ב שם).

קביעת סעודה שרגיל בו

- יב. סתם סעודה שרגיל בו גם בימות החול כגון ארוחת צהריים, מעיקר הדין מותר לקבוע בו כל היום אפילו אחר מנחה קטנה, לכן אם משהו לא הספיק לאכול כל היום והוא רעב מותר לאכול פת גם אחרי מנחה קטנה, מ"מ מצוה לכתחילה להימנע מלקבוע ולהתחיל סעודה עם אכילת פת הרבה כדרכו בחול (ביאה"ל ד"ה מלקבוע) מתשע שעות

ולמעלה שהוא חצי שעה משעות זמניות לפני זמן מנחה קטנה (ש"ע שם ע"פ ביאור מ"ב סק"טו), ולאכול מעט פת כגון פרוסת לחם אחת כדי להשקיט רעבונו מותר גם לכתחילה אחר תשע שעות (ביאה"ל שם).

יג. בימות החורף. בימות החורף שהימים קצרים מאד, מצוה להימנע מלקבוע סעודה הרגילה אפילו קודם תשע שעות, כל שהוא משער בנפשו שעל ידי זה לא יהיה תאב לאכול בלילה (מ"ב סק"ז).

יד. אנשי מעשה. יש אנשי מעשה שנהגים שלא לקבוע סעודה עם פת הרבה בכלל בערב שבת, אלא אוכלים הרבה פחות מהרגלם (ב"ה, סדר היום), ומסתפקים בטעימות, ומיני מזונות, תבשיל ומיני פירות, והעיקר שיהיה פחות מהרגלו בימות החול כדי לתת מקום לסעודת שבת בתיאבון (ערוה"ש ס"ו).

טועמיה בערב שבת

טו. מצוה לטעום מכל תבשיל בערב שבת כדי לתקן יפה כהוגן (מג"א, מ"ב סי' ר"ג סוף סק"ב), אבל אין למלאות כריסו בקיום מנהג טועמיה, כדי שיוכל לאכול בתיאבון בסעודת שבת כנ"ל.

טז. טעמי טועמיה. טעמי המנהג לטעום ממאכלי שבת בערב שבת הם, כדי לוודא לקבל פני המלך במאכל שמתובל כהוגן (ש"ע הכוונות שער ו' ענין טבילת ער"ש), וכן כדי שלא יכעס הבעל בשבת אם לא יהיה התבשיל מתוקן כהוגן (מחזור ויטרי, מטה משה סי' ת"ח), או כדי להרגיל הגוף למאכלי שבת (נפש חיה סי' רמ"ט), וכן כדי שלא יבוא להוסיף תבלין בשבת באופן האסור (ש"ש"כ פמ"ב הע' רל"ב).

יז. ברכה. טעימה זו יהיה בגדר שאוכלין את המאכל ולא רק טעימה בעלמא, ואז גם אפשר לברך ברכה ראשונה על האכילה (כף החיים סי' ר"י סק"ג).

הכנות לשבת

הכנת השבת

יח. הכנה. יש מצוה להכין דברים לשבת קודש כדכתיב "והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו", ונלמד מזה שצריך לדאוג בערב שבת שיהיו מוכנים עבורו צרכי שבת (מ"ב סי' ר"ג סק"א).

יט. מצוה בעצמו. ויש גם מצוה על כל אחד ואחד שיתעסק בעצמו בהכנות לשבת, שאין הטירחא רק אמצעי לכך שיהיו מוכנים צרכי השבת, אלא יש מצוה בעצם ההתעסקות בהכנות לשבת, שבכך שטורח בעבודה הוא מכבד אותה (ש"ע סי' ר"ג ס"א, מ"ב סק"ג, חוט שני ח"א פ"ד סק"א), ויעוין לקמן (אות כ"ה).

להשכים בערב שבת

כ. ישכים בבוקר ביום ששי להכין צרכי שבת (ש"ע סי' ר"ג ס"א) דהיינו מיד אחרי תפילת שחרית (מ"ב סק"א) ובתוך ג' שעות של היום שהוא סוף זמן קריאת שמע (ביאה"ל ד"ה ישכים), ידאג להתחיל בצרכי השבת, ונלמד מהבאת המן במדבר שהיה מיד בבוקר (מ"ב סק"א).

כא. דין השכמה הוא על זה שעוסק בצרכי שבת בפועל (הגר"י קרליץ), ולכן בית שהאשה היא שרגילה להכין את כל צרכי השבת, עליה להשכים, ואם הבעל הוא שמכין את עיקר צרכי השבת, עליו להשכים ולהכין לשבת מיד אחרי התפילה, אם לא שהוא רגיל ללמוד אחר תפילה איזה שיעור קצוב (מ"ב סק"א) כגון חומש עם רש"י או לעבור על הפרשה (מ"ב סי' רנ"א סק"ח) או דף היומי או הקהילה וכדומה, או שלומד עם רבים.

קניית צרכי שבת קודם שחרית

כב. אע"פ שאסור לאדם לעסוק בצרכיו קודם תפילה (ש"ע סי' פ"ט ס"ז), בערב שבת מותר לקנות צרכי שבת קודם שחרית מפני שהם נחשבים לחפצי שמים (מ"ב שם סק"ז), בפרט כשקיים חשש שלא ימצא אחרי התפילה, אלא שיקפיד לקרות קריאת שמע כי כבר הגיע זמנה (מ"ב סי' ר"ג סק"א).

אמירת 'לכבוד שבת קודש'

כג. בשעת קנייה. טוב שיאמר על כל דבר שקונה 'זהו לכבוד שבת קודש', כי הדיבור פועל הרבה בקדושה (מג"א, מ"ב סי' ר"ג סק"ב) וחלה קדושה על אותו ענין (מחצית השקל).

כד. בכל הכנות לשבת. וכן על כל דבר שעושה לשבת, בסידור וניקיון הבית, וברחיצת גופו והחלפת מלבושיו וכל כיוצא בזה, יאמר בפיו שעושה לכבוד שבת קודש (מקור חיים לחו"י סי' רס"ב ס"ב).

לעסוק בעצמו

כה. ישתדל כל אדם להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו (ש"ע סי' ר"ג ס"א) כמו שמצינו בגמ' (שבת דף ק"ט) שהאמוראים טרחו בעצמם בהכנה לשבת, אע"פ שעסקו בתורה כל היום ואפילו שהיה להם מי שיעשה דברים אלו, יש מי שהיה מפצל עצים לבשל בהן, יש מי שהיה מבשל או מולח בשר או דגים, או גודל הפתילות או מדליק נרות, ומהם ילמד כל אדם, ולא יאמר לא אפגום בכבודי, כי זה הוא כבודו שמכבד את השבת (ש"ע שם).

כו. ולכן יקבע כל אחד מבני הבית דבר שהוא עושה את זה בקביעות בערב שבת ויעשהו כמה שיותר מוקדם, אם הוא בהכנת המאכלים כגון להכין הטשולנט, לגלגל הקניידלך, או בצרכי בכיבוד הבית כגון לרובץ הבית מאבק (מ"ב סק"ג) או לעשות ספונג'ה, ואלו שאומרים 'לשם יחוד וכו' קודם עשיית כל מצוה יכולים לומר לפני עשייתם, 'הריני מוכן ומזומן וכו' לקיים מצוה 'והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו' לתקן את פרשה וכו' ויהי נועם וכו' (כף החיים סק"ז).

כז. גם מי שאינו נמצא בבית, כגון בחור בישיבה או מי שמתארח במלון לשבת, יש לו לעשות דבר בעצמו לכבוד שבת, כגון לקנות איזה דבר מאכל ולסדר החדר (פסקי תשובות סי' ר"ג סוף אות ג').

השחזת הסכין של חלות

כח. בחיתוך החלות בשבת, יש המדקדקים להשתמש בסכין חד ללא שיינים ופגיונות (סי' קרבן שבת פ"א אות ז', זמירות דברי יואל, הליכות חיים עמ' נ"ו), ובזה יש לקיים המנהג של השחזת סכין בערב שבת (רמ"א סי' ר"ג סוף ס"א) לוודא שהוא חד ואכן בלי פגיונות, כי בסכנים הרגילים שיש לנו בדרך כלל הם חדים ואינם טעונים השחזה.

עשיית מלאכה בערב שבת

מן המנחה ולמעלה

כט. העושה מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה (ש"ע סי' רנ"א ס"א), יש מפרשים שהוא מזמן מנחה גדולה שהוא חצי שעה אחר חצות (מ"ב סק"ג), ויש מפרשים שהוא מזמן מנחה קטנה, שהוא שעתים וחצי משעות זמניות קודם השקיעה (ש"כ פמ"ב הע' ק"ח), או עכ"פ מצאת הכוכבים של ר"ת שהוא בערך שעה ורבע לפני השקיעה (מ"ב סי' רנ"ו סק"א, ש"ת מגדנות אליהו ח"א סי' נ"ב).

ל. למעשה. מעיקר הדין יש לסמוך על המקילין והסומך על המקילין לא הפסיד (מ"ב סי' רנ"א סק"ג), מ"מ המחמיר למנוע ממלאכה כבידה מזמן מנחה גדולה תבוא עליו ברכה (לבוש, ב"ח תורת שבת סק"ג).

מלאכות האסורות

לא. מלאכות האסורות מן המנחה ולמעלה הוא מלאכה שיש בו שיהוי וטירחא או מלאכות כבדות כגון תיקון כלים ותפירת בגדים כשהם שלא לצורך שבת, וכל כתיבת סת"ם שאינו לצורך (כף החיים סק"ב) או ציור אומנות וכדומה, ואפילו כשאינם מוגדים כמלאכה רק סידור דברים כגון לסדר ארונות בבית, במחסן או בחנויות אסור כשהוא שלא לצורך שבת (מ"ר בשו"ת שבת הקהתי ח"ב סי' ק"ד).

מלאכות המותרות

לב. מלאכת עראי. מלאכה עראי שאין בה שיהוי או טירחא מותרת (רמ"א שם), כגון כתיבת איגרת שלומים (רמ"א שם) ושאר כתיבות קלות לתזכורת (כף החיים סק"ב), תפירת כפתור (ש"כ פמ"ב ס"ח) או תיקון קל בבגד, תיקוני בית וחשמל קלים, אפילו כשנוטלים שטר עליהם (מ"ב סק"ב).

לג. לצורך שבת. מלאכה שניכר עליה שנעשית לצורך השבת מותר (ש"ע סי' ב) ואפילו בשכר (מ"ב סק"ז), כגון חיט המתקן בגד של שבת (ש"כ שם), חשמלאי ואינסטלטור המתקן קלקול אשר ניכר לכל שהכרח הוא לצורך שבת, תספורת לישראל אחר לכבוד שבת (מ"ב שם).

לד. לצורך שבת אבל אינו ניכר. מלאכה שהוא לצורך שבת אבל אינו ניכר עליו שהוא לצורך שבת מותר לעשותה אבל אסור ליטול שכר עליה (רמ"א ס"ב).

לה. לצורך מצוה. מלאכות הנעשית לצורך מצוה, אם עושהו בחינם מותר (ע"פ מ"ב סק"ו), כגון עשיית ציצית ותפילין, כתיבת חידושי תורה, ואם זקוק להם עתה או לצורך שבת הקרובה רשאי גם לקבל שכר עליה (מ"ב שם).

לו. חנויות לממכר מזון. מעיקר הדין, חנויות לממכר מזון רשאים שתהיינה פתוחות עד כל האפשרי סמוך לכניסת השבת כדי לספק לאנשים אשר מחמת אונס לא הספיקו לקנות לכבוד שבת (מור וקציעה, כף החיים סי' רנ"ו סק"ב), ועכ"פ יש שמחייבים לסגור בזמן מנחה קטנה (מחצית השקל, ביאה"ל ד"ה העושה), ומ"מ על בעלי החנויות לדאוג שכל צרכי השבת מוכנים להם בבית, וכן ישתדלו לסגור בזמן סביר שעדיין יוכלו להתארגן כראוי ולהתרחץ באופן שח"ו לא יבואו לידי חשש חילול שבת.

לז. מסחר, משא ומתן. מסחר, משא ומתן ועבודות קלות, כגון לענות טלפון ושליחת מייל וכדומה, אינו בכלל מלאכות האסורות בערב שבת (מג"א, מ"ב סק"א), ומ"מ יש להחמיר שלא להתעסק בדברים אלו עכ"פ מזמן מנחה קטנה כשאינו לצורך שבת (מ"ר).

כביסה בערב שבת

לח. מתקנת עזרא, שיהיו מכבסים בגדים בחמישי בשבת מפני כבוד שבת (ש"ע סי' רמ"ב), אבל לא בערב שבת כדי שיהיו פנויים להתעסק בצרכי שבת (מ"ב סק"ה).

לט. במכונת כביסה. דנו הפוסקים בזמנינו שמכבסים במכונת כביסה האם מותר לכבס בערב שבת. י"א שאם גם מייבשים הכביסה במכונת מייבש מותר מאחר שאינו טורח בתליית הכביסה (אור לציון ח"ב פט"ז א', מ"ר בשו"ת שבת הקהתי ח"ב סי' ק"ד), ויש שנוקטים לאסור כביסה ביום שישי אפילו במכונת כביסה (הגריש"א, הגר"נ קרליץ), ומ"מ מי שנאנס ולא כיבס ביום חמישי, או מי שאין לו בגד נקי לשבת מותר לכבס לכבוד שבת אף כשאינו צריך אלא לבגד אחד מהכביסה (הגר"נ קרליץ).

מ. הפעלת מכונת כביסה לתוך השבת. אם הפעיל את מכונת כביסה או מייבש סמוך לשבת, צריך לוודא שהמכונה ייפסק לעבוד קודם השבת שאסור שימשיך לעבוד בתוך השבת משום זילזול שבת ואוושא מילתא (ע"פ רמ"א סי' רנ"ב ס"ה, שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' י' אות ב', שו"ת אג"מ או"ח ח"ה סי' כ"ב אות ל"ח) ועכ"פ שיכבה עד זמן שקיעת החמה (פסקי תשובות סי' רנ"ב הע' 45).

אמירת: עשרתם, ערבתם, הדליקו נר

מא. כשיהיה סמוך לחשיכה קודם זמן הדלקת נרות, ישאל לאנשי ביתו בלשון רכה, עשרתם, ערבתם, הפרשתם חלה, ויאמר להם הדליקו את הנר (ש"ע סי' ר"ס ס"ב), משום דברים אלו אי אפשר לעשותם בשבת, לכן צריך לוודא שהם נעשו קודם שבת (מ"ב סק"א).

מב. בזמנינו כמה מהם לא נוגעים כ"כ, כי עירובי חצרות עושים בדרך כלל פעם בשנה ערב פסח, ועירובי תחומין אינו שכיח כ"כ (מ"ב סק"ב), ולגבי עשרתם, בדרך כלל קונים מאכלים שכבר מעושרים כהוגן, אם לא אלו ששוב מעושרים הכל בביתם (עי' גליון 141 אות י"ז).

מג. מ"מ מסתבר שיש להזכיר בדברים השכיחים במקומם, כגון להזכיר לנתק המנורה מן המקרה, ולכבות הבוילער מברזי המים, ולהדליק הפלטה של שבת וכדומה, ולפתוח האריות האסורות לפתוח בשבת (עי' גליונות 197,199,200).

"מלוה מלכה" רבתי
לבני אנגליה ואירופה

מוצאי שבת קודש פ' שמות
באולמי תכלת מדרכי
רח' מהר"ם מרוטנברג | בשעה 9:15

בואו ונחזיק טובה להעסקנים החשובים להיות שותף עמם לדבר מצוה להחזיק את אחינו בני חו"ל הלומדים בארה"ק לעזור להם להמשיך לעסוק בתורה מתוך הרחוקות הדעת

26-27 Dec charityextra.com/ezrasachim

חוקי חיים

הגליון נתרם ע"י
הרוצה בעילום שמו
שיזכה להצלחה מרובה
בכל ענינים

תרמתי להדפסת הגליון
והבטחתי להקדיש
גליון נוסף בישועתי
ובהודאה להשי"ת
נושעתי